

ARBETSPOLITISKA UTSKOTTET

Utlåtande 5/1996 rd

Regeringens proposition 72/1996 rd

Till Social- och hälsovårdsutskottet

Riksdagen remitterade den 14 maj 1996 regeringens proposition 72/1996 rd till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde att arbetspolitiska utskottet skall avge utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Med anledning av ärendet har utskottet hört socialdirektören Antti Tervasmäki från S:t Michels stad, utvecklingskonsulten Pekka Borg från Helsingfors stad, verkstadschefen Vuokko Kempainen vid ungdomsverkstaden i Kajana stad, byrådirektören Pauli Pohjola vid Harjavalta arbetskraftsbyrå, samkommundirektören Pekka Kolehmainen vid samkommunen för Länsi-Uudenmaan ammattikoulu, kassaföreståndaren Raila Männistö vid Kommunaltjänstemannaförbundets arbetslöshetskassa och arbetslöse städarbetsledaren Tapani Levander.

Dessutom har arbetspolitiska utskottet deltagit i två gemensamma utfrågningar som social- och hälsovårdsutskottet ordnat. Där hörde utskottet äldre regeringssekreteraren Hannu Hakola vid social- och hälsovårdsministeriet, regeringsrådet Harri Skog och överinspektören Pasi Järvinen vid arbetsministeriet, äldre regeringssekreteraren Marjatta Lindqvist vid undervisningsministeriet, utkomstskyddschefen Elise Kivimäki vid Folkpensionsanstalten, sakkunnige Jaakko Meller vid Finlands Kommunförbund, ombudsmannen Johan Åström vid Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund, ombudsmannen Riitta Wärn vid Servicearbetsgivarna, juristen Janne Metsämäki vid Finlands Fackförbunds Centralorganisation, socialsekreteraren Veikko Simpanen vid Tjänstemannacentralorganisationen, juristen Markku Kojo vid Akava, ombudsmannen Juhani Talonen och ordföranden Laura Palokangas vid Arbetslöshetskassornas Samorganisation samt styrelsemedlemmarna Tapio Salomaa och Ismo Suojanen vid Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö.

Regeringens proposition

Regeringen föreslår att lagen om utkomstskydd för arbetslösa ändras. Genom ändringen

förlängs arbetsvillkoret, som är en förutsättning för arbetslöshetsdagpenning, och försäkringsvillkoret, som är en förutsättning för enligt förtjänsten avvägd dagpenning, dvs. inkomstrelaterad dagpenning. Arbetsvillkoret, som när det uppfylls innebär att den maximala tiden för utbetalning av förtjänstdagpenning eller grunddagpenning räknas från början, dvs. det så kallade återinträdesvillkoret, bestäms enligt samma grunder. Den nya dagpenningen är emellertid alltid minst 80 % av den föregående dagpenningen.

Reglerna för bestämmande av den jämkade dagpenningen föreslås ändrade genom att det skyddade beloppet av en jämkad dagpenning slopas. Jämningsprocenten föreslås bli sänkt från 80 till 50.

Bestämmelserna om självrisktiden för arbetslöshetsdagpenning ändras också. Enligt förslaget motsvaras självrisktiden av sammanlagt sju fulla arbetsdagar en gång per maximal utbetalningstid för arbetslöshetsdagpenning. Arbetslöshetsdagpenning utbetalas inte för den tid, för vilken semesterersättning betalats när arbetsförhållandet upphör. Bestämmelserna om rätten till så kallad tilläggsdagpenning föreslås bli ändrade genom att åldersgränsen efter vilken arbetslöshetsdagpenning kan betalas till 60 års ålder, om den maximala utbetalningstiden för dagpenningen inte har gått ut, höjs från 55 till 57 år.

Ändringarna i lagen, av vilka en del ansluter sig till budgetpropositionen för 1997, avses träda i kraft vid ingången av 1997. Bestämmelserna om att arbetskraftsutbildning skall kunna räknas in i arbetsvillkoret avses gälla till utgången av 1998.

Utskottets ställningstaganden

Ändringarna i lagen om utkomstskydd för arbetslösa syftar till att få de arbetslösa att aktivt söka arbete, ta emot korta anställningar och delta i sysselsättningsutbildning. Ändringarna går inte bara ut på att omstrukturera utkomstskyddet för arbetslösa utan också på att spara åt

staten samt att minska den ekobrottslighet som florerar inom arbetsmarknaden och komma åt den ekonomiska gråzonen. Utskottet finner målsättningen och de föreslagna medlen godtagbara. Det nuvarande inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa är, som regeringen konstaterar i propositionen, inte planerat med tanke på en massarbetslöshet lik den vi har i dag.

De föreslagna ändringarna företer drag av en totalreform, som är nödvändig för att ett i grunderna reviderat inkomstrelaterat utkomstskydd för arbetslösa skall kunna bibehållas under tider med hög arbetslöshet. Vissa av ändringarna försämrar de arbetslösas ekonomiska situation men kan inte undvikas för statshushållningens och utkomstskyddets skull. För att lindra de ekonomiska svårigheterna till följd av arbetslöshet och för att förbättra sysselsättningen bör dagens knappare anslag disponeras effektivare.

Ändringen av självrisktiden är positiv för de arbetslösa, eftersom självrisktiden åläggs endast en gång per maximal utbetalningstid för arbetslöshetsdagpenning och det därmed blir möjligt att ta emot kortvariga anställningar. Att arbetslöshetsdagpenningen slopas för den tid för vilken semesterersättning betalas när arbetsförhållandet upphör är helt förenligt med de grundläggande principerna för utkomstskyddet för arbetslösa. Dessutom blir de som friställs från den offentliga och privata sektorn likställda i dagpenningshänseende.

Förlängningen av granskningsperioden för återinträdesvillkoret till 24 månader motiveras med att de kortvariga och atypiska anställningarna ökat och kommit för att stanna. Tack vare den förlängda granskningsperioden kan arbetsvillkoret uppfyllas med korta anställningar under en längre tid än tidigare. Förlängningen av arbetsvillkoret till 43 veckor betonar åter försäkringsprincipen. Återinträdeskravet kan till avsevärda delar fyllas med sex månader långa sysselsättningsstödsarbeten. Hädanefter måste arbetstagnarna förutom sysselsättningsarbeten också finna och ta emot annat arbete för att få ha kvar sin rätt till dagpenning. På denna punkt finns en del betydande osäkerhetsfaktorer förknippade med reformen. Om nya arbetsplatser inte står att få på den öppna arbetsmarknaden ökar trycket

på att ordna längre sysselsättningsstödsarbeten för att rätten till arbetslöshetsdagpenning skall kvarstå. Eventuella missförhållanden avhjälpas något av att det i arbetsvillkoret får räknas in en högst 16 veckor lång period under vilken utbildningsstöd har betalats enligt lagen om arbeidskraftspolitisk vuxenutbildning. Konsekvenserna av reformen bör följas upp och om det visar sig nödvändigt bör en utvärdering göras om bestämmelserna om arbetsvillkoret och granskningsperioden eventuellt måste göras smidigare senare.

Åldersgränsen för äldre arbetslösas rätt till så kallade tilläggsdagar föreslås bli höjd från 55 till 57 år. I anknytning här till kommer regeringen att föreslå att sysselsättningslagen ändras så att de som faller för åldersstreckets ges möjlighet till utbildning, rehabilitering eller understödd sysselsättning. De planerade ändringarna ger arbeidskraftsbyråerna och utbildningssystemen fler och svårare uppgifter. För att reformen skall kunna genomföras samtidigt med ändringarna i arbetsmarknadsstödet behövs det tillräckligt med resurser. Om utbildning, rehabilitering eller understödd sysselsättning inte kan ordnas leder detta till frustration och utslagning bland de arbetslösa samtidigt som reformen blir mindre acceptabel. Stödsysselsättning ökar kommunernas sysselsättning bland annat beroende på det kommunala pensionssystemet.

Utskottet anför

att social- och hälsovårdsutskottet bör ändra 13 § 2 mom. och 16 § 2 mom. så att inte bara en veckovis granskning utan också granskningar under en fyraveckorsperiod skall kunna leda till att arbetsvillkoret uppfylls och 26 § 3 mom. så att arbete som utförts innan 500 dagar är fulla får räknas in i ett nytt arbetsvillkor.

Med stöd av det ovan sagda anför arbetspolitiska utskottet vördsamt

att social- och hälsovårdsutskottet bör beakta det ovan sagda när det utarbetar sitt betänkande.

Helsingfors den 4 juni 1996

I den avgörande behandlingen deltog ordföranden Reijo Lindroos /sd, vice ordföranden Armas Komi /cent, medlemmarna Anne Huotari /vänst (delvis), Hannu Kemppainen /cent (delvis), Paula Kokkonen /saml (delvis), Pirkko Pelto /sd, Riitta Prusti /sd (delvis), Heikki Rinne

/sd, Raimo Tiilikainen /sv, Maija-Liisa Veteläinen /cent, Marja-Leena Viljamaa /sd, Pertti Virtanen /rdgv och Jorma Vokkolainen /vänst samt suppleanterna Esa Lahtela /sd, Eila Rimmi /vänst och Irja Tulonen /saml (delvis).

Avvikande åsikt

Regeringens främsta bevekelsegrunder har varit fiskala då den gått in för att ändra lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Med andra ord är regeringen ute efter besparingar i utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa som är avsevärt större än vad man kunde räkna med då utkomstskyddet för arbetslösa kom till. Det kan inte förnekas att besparingarna är nödvändiga med tanke på statens finanser. Metoden förefaller nu främst vara att dra allt snävare gränser för det inkomstrelaterade utkomstskyddet. Förlängt arbetsvillkor och höjd åldersgräns för äldre arbetslösa rätt till tilläggsdagar gör det svårare att bli delaktig av utkomstskydd.

Regeringens proposition, som utskottsmajoriteten omfattade, underlåter totalt att diskutera om det nuvarande utkomstskyddet för arbetslösa räcker till vid massarbetslöshet och likabehandlar arbetslösa. Regeringen vill inte rätta till missförhållandena i fråga om finansieringen av utkomstskyddet utan tar det som en självklarhet att de nuvarande grunderna duger. Ändå är förhållandet mellan finansieringsansvaret och förmånerna mycket oklart och leder till särbehandling av medborgarna. Av dem som finansierar utkomstskyddet finns det sådana som inte har rätt

till förmånen över huvud taget. Å andra sidan varierar avgifterna till de olika kassorna avsevärt. Reformen av utkomstskyddet för arbetslösa borde uttryckligen ha utgått från att dessa missförhållanden skall avhjälpas.

Då det gäller bestämningen av förmånerna har regeringen visat flexibilitet gentemot dem som inte har haft tillräckligt med kraft att försvara sig. Därför har regeringen gått in för att spara genom att kringskära kretsen av dem som får utkomstskydd, vilket leder till en allt djupare klyfta mellan de arbetslösa. Enligt vår åsikt bör social- och hälsovårdsutskottet än en gång överväga hur besparingarna kunde prioriteras och fördelas rättvisare.

Med stöd av det ovan sagda anför vi

att social- och hälsovårdsutskottet när det utarbetar sitt betänkande bör förutsätta en totalreform av utkomstskyddet för arbetslösa såväl i fråga om finansiering som förmåner så att arrangemanget fungerar, är rättvist och kan genomföras ekonomiskt också under tider av massarbetslöshet.

Helsingfors den 4 juni 1996

Armas Komi /cent
Maija-Liisa Veteläinen /cent

Hannu Kemppainen /cent
Pertti Virtanen /rdgv

